

kiugrások. Ugyancsak jól megfigyelhető és dokumentálható a belső alapfalvonalban a fűtőkamra egykori padozatát jelző kiugró alapfal szintje is. Azonosítottuk az egykori bejárat megmaradt oldalrészleteit. Sajnos ezt csak néhány terméskő jelzi. Követhető viszont a küszöbszint, amely a már megfigyelt belső padozatszint felett két 20 cm-es lépcsővel csatlakozott. A déli mai udvari falsarok külső szögletet az ajtótól egy 30-as szélességű kőszorral bentebb ugratták.

Érdekeség, hogy a sarok alatt megtaláltuk a 15–16. századi rétegeket, ahol korabeli falmaradványokat figyeltünk meg. Jelen pillanatban nem feladatunk ennek teljes feltárása. De az itt megfigyelt régészeti anomáliákat dokumentáltuk.

Fontos megjegyeznünk, hogy a délnyugati falszögletet és a fűtőkamara Ny-i falsíkját egyrészt a nyugati szomszéd telek felőli lezárás, másrészt a fürdőt védő tetőszerkezet statikai tartása miatt kénytelenek voltunk békén hagyni. Ezen falrészek rajta ülnek a fürdő megmaradt egykori falmaradványain, de ezek kutatását, vizsgálatát csak a védőtető elbontásával párhuzamosan lehet elvégezni.

Konzulens: dr. Gerő Győző

FODOR LÁSZLÓ

112. Eger, Zalár József utca 11.

(Heves megye) Kk

A város egykori északi úgynevezett Felnémeti kapujának közelében, a mai Piactéren álló egyemeletes ház építését a történeti források szerint 1756-ban kezdték meg. A városban állomásozó katonaság tisztikarának elszállásolása a város kötelessége volt. Mivel a korábbi Generális ház a 18. század derekára lakhatatlanná vált, a város Pichler János György egri építőmestert bízta meg az új ház felépítésével. A legkésőbb 1761-re befejezett építkezés során alakult ki a napjainkig változatlan tömegben megmaradt kéttraktusú, egyemeletes épület. A nyugati homlokzathoz tapad az eredetileg ívekkel nyitott lépcsőház.

A 294–295 helyrajzi számú telken álló, 265 törzsszámú műemléképületen 2000-ben a falkutatás a földszinti terekre korlátozódott. A földszinti terek boltozottak, az emeletiek sík födémesek voltak. A ház szobáinak kiosztását két jegyzék alapján lehetett meghatározni. A 19. század végétől az épületben bérlakások, üzletek voltak. Ezen időszakban az eredeti kő nyíláskeretek nagy részét kiszedték. Az épületben az 1980-as évektől iskola működött, majd városi galériaként használták.

Egy 1982-ben végzett felújítás során az épület összes nyílászáróját kicserélték, a falakat a vakolattól letisztították, az emeleti falakat az iskola igénye szerint áthelyezték. A földszint – kis változtatást leszámítva – alaprajzilag változatlan maradt. A mai homlokzati kép akkor alakult ki.

LÁSZLÓ CSABA

113. Egerág, Kókapart

(Baranya megye) Ró

2000 márciusában érkezett a lakossági bejelentés, miszerint Egerág Kókapart nevű részén, a szántóföldön nagy mennyiségű római tetőfedő cserép került a felszínre a szántás során.

2000. március 10–12. között – az előzetes terepszemle után – leletmentő feltárást végeztünk a területen, melynek során egy 4. századi épület alapfalaira és hypocaustum-rendszerére bukkantunk. Mivel a régészeti jelenségek annyira közel vannak a felszínhez, hogy gyakorlatilag a szántás római omlásrétegekben történik, újabb ásatásra kértünk engedélyt, hogy tisztázzuk a lelőhely pontos adatait és veszélyeztetettségének mértékét.

Az augusztus 2–18. közötti ásatást megelőzően redukciós tahiméterrel felmértük a terepet, a leendő ásatási réteget pedig 4×4 m-es szelvényekre osztottuk oly módon, hogy a márciusi 2. árok É-i oldala a szelvényhálózatban egyben két szelvény (4/2 és 4/3) É-i határát alkossa. Ezek után megnyitottuk az augusztusra tervezett ásatás négy szelvényét, melyek összfelülete így – a tanúfalakat leszámítva – 64 m².

A feltárás során egy nagyméretű épület (valószínűleg) központi (legalább 7×11 m-es) helyiségének mintegy felét sikerült feltárnunk. A helyiség másik fele a feltárt szelvényektől É-ra, a márciusban megfigyelt, K-Ny-i irányú negatív falig húzódhatott. A helyiség K-i felében elsősorban a 4/3. és 5/3. szelvények felületén kiterjedt omladékréteget találtunk, mely viszont a Ny-i szelvényekben, mivel a felszín arra lejt és így elszántották, már nem volt követhető. A márciusi 2. árokra (a hypocaustum-rendszer K-Ny-i irányú fűtőcsatornájára) merőlegesen sikerült megfigyelnünk és dokumentálnunk egy másik fűtőcsatornát, mely a helyiség K-i fala mentén húzódott. Ehhez hasonló, É-D-i irányú fűtőcsatorna futhatott a K-i fal mentén a 3/3. szelvényben is, de a K-i fal É-i folytatását csak negatívban figyelhettük meg; a követ valószínűleg kitermelték és talán a fűtőcsatorna is elpusztult.

A fűtésrendszer mellett feltártuk a helyiség K-i és D-i falát, melyek a kereszteződésük után továbbhaladnak D-i, illetve K-i irányban, az 5/3. szelvény metszetfalában. Ezáltal bizonyosak lehetünk, hogy a helyiség egy nagyobb épület(komplexum) része, melynek további helyiségei a feltárt területtől É-ra, K-re és D-re találhatóak, mintegy 20–25 cm-rel a talajfelszín alatt.

A helyiség Ny-i falát ugyan nem sikerült megtalálnunk; valószínűleg az 5/2. szelvény Ny-i metszetfalától nem messze húzódhat É-D-i irányban, amire a szelvény D-i metszetfalának Ny-i végében, az átszántott talajrétegben látható meszes törmelék sűrűsödése enged következtetni. A két Ny-i szelvényben a szántás gyakorlatilag az érintetlen altalajig elpusztította a jelenséget, így ott a jövőben is legfeljebb a mélyebb alapozású falak nyomvonalát lehet feltárni.

Mivel a szántásmélység közvetlenül a római rétegeket veszélyezteti, a lelőhely Ny-i felében egyre keve-

sebb az esély arra, hogy jól dokumentálható jelenségeket tárhassunk fel. A feltárt felület Ny-i egyharmadában az átszántott talajréteg alatt már közvetlenül az agyagos altalaj található, legjobb esetben az enyhe lejtőn kissé talán mélyebben alapozott falak nyomvonalát tárhatjuk fel a jövőben. Ugyanakkor a feltárt területtől K-re – az emelkedő miatt – egyre épebb és magasabbra feljövő falak várhatók, de a szántás itt is mindenhol közvetlenül a római rétegeket érinti.

Konzulens: Katona-Győr Zsuzsa.

POZSÁRKÓ CSABA

114. Emőd, Arany János utca 68.
(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) Ő

Az Emődöt főutcájaként átszelő 3-as főút – a településen belül Arany János utca – D-i oldalán az István-majori elágazástól mintegy 150 m-re Ny-ra lévő, 68. számú telken két ház áll. E házak közül a keletebbre lévő épület előtt, az országút és a ház É-i homlokzata között, kb. K-Ny-i irányban futó csatornaárok kidobott földjében régészeti leleteket találtunk.

Az igen kisszámú, erodált felületű edénytöredékekből álló anyag egyértelműen az őskorból származik, ennél pontosabb kormeghatározást jellegzetes darab hiányában igen nehéz adni.

Mivel a terület épületekkel, úttal és járdával fedett, a lelőhely kiterjedését megállapítani nem tudtam. Negatív adat lehet, hogy a főút mentén megásott csatornaárkok közül a fentén kívül egyetlen helyen sem találtunk leleteket. Sajnos szemlém idején a szennyvízárkok döntő többsége már betemetett állapotban volt, így azok betöltését, metszetfalait nem láthattam.

PASZTERNÁK ISTVÁN

115. Esztergom, Ősi-barlang
(Komárom-Esztergom megye) R, B

2000. március 12-én terepbejárást végeztünk a Klastrompuszta felett emelkedő Csévi-szirtek alatt nyíló Ősi-barlangban. A barlang a szirtek déli oldalán, a Legény- és a Leány-barlang közelében, ez utóbbival körülbelül egy magasságban (500 m tszf.), a Bivak-barlang alatt nyílik. Jelenleg igen szűk, a felszínre felszakadó kürtőn át lehet megközelíteni. Korábban feltehetőleg másik bejárata is volt: a barlang DNy-i részén a járatokat hatalmas omlások zárják le. A felszíni lejtővel összevetve ezen a részen hajdani, beszakadt bejárata lehet feltételezni. A barlang fenekét mindenhol törmelék borítja, amely feltehetőleg a bejáratot elfedő omlással hozható összefüggésbe. Az omlás meglehetősen régen (feltehetően még az őskorban) megtörtént: erre mutat, hogy a Fáklyás-teremben az omladékot vastag cseppkőfolyás fedi. Ez tette lehetővé, hogy a barlang az őskor óta, legalábbis az ember által, érintetlenül megmaradjon és a kincskeresők, valamint a század első felének nagy barlangi ásatásai megkíméljék az (ismeretlen vastagságú és korú) kitöltést.

A barlangot 1999. februárjában fedezte fel az Ariadne Karszt- és Barlangkutató Egyesület. Az egyesület egyik tagja, Deák István tájékoztatott minket a barlangból származó leletekről, illetve az egyesület segítségével jártunk a fenti időpontban a barlangban. Segítőkészületüket ezúton is köszönjük.

Már a felfedezést követő első bejárás során emberi csontokat és cseréptöredékeket találtak. A később Csontkamrának nevezett fülkében in situ emberi csontok, illetve többé-kevésbé ép edények heverték a felszínen. A barlangászok a lehetőségekhez képest a lehető legprecízebben dokumentálták a leleteket és a körülményeket (fényképek, dia, videó, felülnézeti rajz).

A cserepek először a Duna-Ipoly Nemzeti Parkhoz, majd az esztergomi múzeumba kerültek, ahol azokat a badeni kultúrába sorolták (leltári szám: 99.59.1-16.). Az emberi maradványok jelenleg a Magyar Állami Földtani Intézetben vannak.

Az állati és emberi csontok mellett egyéb jelenségek is az ember barlangban tartózkodására utalnak. A cseppköveket több helyen szemmel láthatóan szándékosan letörték, máshol a falakon korom nyomait lehetett megfigyelni.

A szóban forgó bejárás alkalmával több pontról gyűjtöttünk leleteket: cserepeket, változatos megtartású és színű ember- és állatcsontokat. A csontok egy része valószínűleg emberi behatásra került a barlangba, míg mások (pl. a róka és a borz) esetében ez gyakorlatilag kizárható.

A barlang jelenlegi legmélyebb pontján (Fáklyás-terem) csonttöredékeket (köztük valószínűleg emberi csontokat is), máshonnan egy perem- és egy oldaltöredéket gyűjtöttünk. A bejárati terem és a Fáklyás-terem közötti lapos folyosón recensnek tűnő csontokat, megint máshol feltehetően róka maradványokat és két cserepet találtunk. A bejárati teremben több, köztük néhány összeilleszthető emberi koponyatetőt szedtünk fel az omladékból. Végül az Érintetlen-fülkében a felszínen több ujjperccsont hevert.

A barlangban általunk talált cserepek közül a 2. sz. ponton, gyűjtött díszítetlen töredékek leginkább a bronzkorba sorolhatók, a Csontkamrában és a 7. sz. ponton talált simított felületű perem- és oldaltöredék esetleg badeni.

A barlangban talált csontokat Bartosiewicz László (ELTE BTK Régészettudományi Intézet) határozta meg. A leletanyag változatos megtartású, több háziállat csontját is tartalmazza. Ez utóbbiak közül a ragadozók maradványai akár a közelmúltban élt kóbor állatokéi is lehetnek. Figyelemre méltó a juh összetartozó lábvégcsontajainak jelenléte, valamint a számos embercsont.

Az állatcsontok és a cserepek az Érintetlen-fülke és a Csontkamra kivételével valószínűleg áthalmazott helyzetben vannak: leginkább a járatok szélén, szűk hasadékokban, a periférikus helyeken lehet rájuk bukanni.

Véleményünk szerint a barlang érintetlensége, valamint a már eddig is előkerült régészeti és antropoló-